

Asia: VN/30248/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vankeuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit esityksestä

Vankilavirkailijain Liitto VVL ry. kiittää mahdollisuudesta lausua esitykseen.

Lainsäädäntö, jolla voidaan vaikuttaa tehokkaasti vankilaturvallisuuteen ja järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan vankilassa on joko puutteellinen tai selkeästi vanhentunut. Suomen pitäisi saada lainsäädäntö samalle tasolle kuin Norja, Ruotsi ja Tanska, joiden lainsäädännössä vankilaturvallisuus ja jengirikollisuus on otettu paremmin huomioon ja niiden toimintaan vankilassa pystytään vaikuttamaan.

On osoitettavissa, että jengirikollisuus on lisääntynyt Suomessa ja jengeihin kuuluvia tai niiden kanssa toimivia vankeja tulee entistä enemmän suorittamaan tuomioitaan vankilaan.

Rikosseuraamuslaitoksen yksi ydintehtävistä on uusintarikollisuuden estäminen. Jotta se onnistuu uskottavasti, lainsäädännön tulisi tukea ja mahdollistaa toiminta, jolla uusintarikollisuutta voitaisiin estää ja vankeusaikana tehtyihin rikoksiin puuttua paremmin. Tämä nyt esittelyssä oleva lainsäädäntö ei siihen työkaluja anna. On jopa mahdollista, että Tehostetun valvonnan osastoille sijoitetut vangit voivat aiheuttaa valitusryöpyn, jonka tarkoituksena on aiheuttaa hankaluuksia valituksiin vastaajille ja käsittelijöille. Myös naisvangeille pitäisi lisätä Tehostetun valvonnan osastoita, koska naisvangit pystyvät aiheuttamaan normaalille suljetulle osastolle samoja ongelmia kuin miesvangitkin.

Yleiset kommentit esityksen tavoitteista

Lakiesityksen tavoitteet ovat sinällään hyviä. Tietyillä tarkennuksilla ja joissakin tapauksissa Rikosseuraamuslaitoksen oikeuksia vankien puheluiden kuuntelemiseen ja kirjeiden lukemiseen lisäämällä, lakiesitys palvelisi paremmin uusintarikollisuuden ehkäisyssä ja vankilaturvallisuuden parantamisessa.

Toiminta vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa / vankiloiden toiminta

Vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa on tarpeen pystyä rajoittamaan vankiloiden toimintaa. On hyvä, että tästä säädetään lailla, koska häiriötilanteessa joudutaan puuttumaan vangin perusoikeuksiin.

Toiminta vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa / yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano

-

Vankiloita koskeva sääntely, esim. vankilan alueen määrittely

Vankilat pitäisi jakaa eri turvallisuustasoille ja niihin määritellä yhtenäiset turvallisuustasoja mukailevat ohjeet ja säännöt. Turvallisuustasot tulisi määritellä ja henkilöstöä pitäisi olla huomattavasti enemmän. Myös naisvangeille pitäisi olla korkeamman turvatason paikkoja.

Vankilan osastoja koskeva sääntely / tehostetun valvonnan osastot

Olisi tärkeää vankilaturvallisuuden ja uusintarikollisuuden ehkäisyn näkökulmasta saada lakiin lupa puhelujen kuuntelemiseen ja tallentamiseen sekä kirjeiden lukemiseen pelkästään sillä perusteella, että vanki tulee sijoitetuksi Tehostetun valvonnan osastolle. Näin ollen puheluiden kuuntelusta, tallentamisesta eikä kirjeiden lukemisesta tarvitsisi tehdä erillispäätöstä.

Tehostetun valvonnan osastoille sijoitettuja vankeja tulisi rajoittaa ja valvoa samalla tavalla kuin varmuusosastolle sijoitettuja vankeja. Sekä vankilan sisältä että ulkoapäin tulevaa uhkaa voisi ehkäistä paremmin, jos rajoitukset ja valvonta olisi samalla tasolla kuin varmuusosastoille sijoitetuilla vangeilla. Sijoituksen peruste tulisi tulla myös vankilasta ulospäin tehtävä rikollisuus. Tämä tulisi lisätä nyt esittelyssä olevaan lakiesitykseen.

Vankilan osastoja koskeva sääntely / sopimusosastot

-

Lakia alemmat säädökset ja määräykset

-

Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet

Olisi välttämätöntä, että Rikosseuraamuslaitos saisi oikeudet kuunnella ja tallentaa vankien puheluja ja lukea kirjeitä ilman, että vankia pitäisi epäillä rikoksesta vankeusaikana. Suomen pitäisi ottaa samanlainen käytäntö kuin esimerkiksi Norjassa ja Tanskassa, joissa puheluja voidaan kuunnella ja tallentaa sekä kirjeitä lukea ilman perusteluja epäilystä rikoksesta. Perustelujen vaatiminen on omiaan aiheuttamaan vankilaturvallisuuden laskua, koska Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviin ei kuulu enää rikosten paljastaminen, joten riittäviä perusteluja ei pystytä osoittamaan.

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

Lähtökohtaisesti oman maksukortin käyttö suljetussa vankilassa voidaan toteuttaa. On vain saatava selkeä ohjeistus, missä kortteja säilytetään, koska vangille maksukorttia ei voi antaa haltuun, jotta voidaan välttyä mahdollisilta väärinkäytöksiltä. Mikäli korit olisivat hallussa suljetussa vankilassa, mahdollisuus siihen, että käytettäisiin toisen vangin pankkikorttia, olisi ilmeinen. Vangin omaa

pankkitilin tilitapahtumia ei voi millään tavalla jatkossa seurata. Näin ollen mahdollinen rikollisella tavalla saadun rahan tallentaminen helpottuu, kun sitä ei voi kukaan seurata.

On hyvin todennäköistä, että vangit, joilla maksukorttia ei vielä ole, kun he tulevat vankilaan, haluavat pankkikortin hankkia. Siihen tarvitaan henkilökortti tai passi, joten on hyvinkin todennäköistä, että saattovartiointimatkat lisääntyvät näiden hankkimiseksi. Nyt jo pienillä henkilöstöresursseilla tämä aiheuttaisi lisähaasteita eikä se ole mitenkään toivottavaa. Nyt käytössä oleva maksukorttijärjestelmä on ollut toimiva, vaikka onkin aiheuttanut lisätyötä vankia vastaanotettaessa. Samalla ollaan voitu tarkkailla tarvittaessa tilille tulevia tilisiirtoja.

Vankilasta vapautuvan vangin kuljettaminen tahdosta riippumattomaan hoitoon

Vankilasta vapautuvaa vankia ei saisi joutua kuljettamaan tahdosta riippumattomaan hoitoon Rikosseuraamuslaitoksen toimesta. Vankiloissa on jo muutenkin merkittävä henkilöstöpula, ja kuljetus sitoisi vähintään kaksi vartijaa aina kuljetustehtävään. Lisäksi vapautuva vanki kirjataan ulos vankitietojärjestelmästä, joten sen jälkeen hän on käytännössä vapautunut vanki, jolloin Rikosseuraamuslaitoksen säännöt, ohjeet ja määräykset eivät häntä enää koske.

Vangeille myönnettävät poistumisluvat

On hyvä, että turvallisuuteen liittyvät seikat otetaan entistä tarkemmin huomioon sääntelyssä vangeille myönnettävissä poistumisluvissa. On tärkeää, että jokaisessa vankilassa noudatettaisiin samoja sääntöjä ja ehtoja, eikä niitä tulkittaisi omalla tavallaan. Hyvä lisäys on myös poistumislupaa myönnettäessä tulee harkita erikseen, onko mahdollista jatkaa rikoksia tai vaarantaa toisen ihmisen henkeä ja terveyttä poistumisluvalla.

Hyvä lisä on myös avolaitoksia varten määritelty uusi poistumislupa, jota voi käyttää säännöllisesti toistuviin asiointipoistumislupiin.

Hoitoon pääsystä ajankohdasta ilmoittaminen

Vangille suljetussa vankilassa ei tulisi lähtökohtaisesti ilmoittaa hoidon ajankohtaa, koska sillä voi olla vaikutusta vankilaturvallisuuteen ja mahdollisten tapaamisten ja vapauttamisyritysten järjestämiseen. Tämä on otettu huomioon nyt esittelyssä olevassa laissa, mikä Vankilavirkailijain Liiton mielestä on erittäin kannatettava asia.

Sijoittaminen vankilan ulkopuoliseen laitokseen / aikuiset vangit

-

Sijoittaminen vankilan ulkopuoliseen laitokseen / alle 18-vuotiaat vangit

-

Muut mahdolliset huomiot esitysluonnoksesta

Vankilavirkailijain Liitto on aiemmin lausunnossaan nostanut esiin sen, ettei Suomessa ole vankiloita luokiteltu ollenkaan. Muissa Pohjoismaissa vankiloiden ja vankien luokittelu on käytössä. Suomessa vanki on aina uusi, kun hän tulee vankilaan, vaikka käytännössä hänen aikaisempi käytöksensä

vankilassa tai rikoksen laatu tulisi mahdollistaa luokittelu. Tällä menettelytavalla saataisiin selkeä parannus vankilaturvallisuuteen. Lisäksi lakiesityksessä pitäisi tarkkaan arvioida myös vankilahenkilöstön lisäystarve täysimääräisesti laskien.

Mäenpää Seija
Vankilavirkailijain Liitto VVL r.y.